

Observatoriulu ese de done ori in septemana, Mercurea si Sambat'a.

Pretiulu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu VI.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 79.

— Sibiu, Mercuri 5/17 Octobre. —

1883.

Deschidere de prenumeratiune

la

„Observatoriulu“

dela 1/13 Octobre inainte.

Pentru acei domni abonati carii prenumeraseru dela 1/13 Ianuaru pe 9 luni, éra altii pe 6 sau si numai pe 3 luni, abonamentulu espira cu finea lunei Septembre. Pretiurile sunt aratate in fruntea diariului: de 8 fl. pe 1 anu, 4 fl. pe 6 luni si 2 fl. pe 3 luni inlaintrulu monarchiei, éra in afara din monarchia cu 22 franci pe 1 anu, cu 11 fr. pe 1/2 anu, in auru sau in bilete de banca; éra fractionile, anume din Romani'a, se potu implini cu marce de posta.

Redactiunea si Editor'a.

Interpretarea legii despre folosirea limbilor nationali data de către însusi ministrulu ungurescu.

In a. 1867 se inchiaiese dualismulu; in 1868 se sanctionase legea care mai lasá óresicari drepturi nationali si nationalitatiloru locuitórie in Ungari'a si in Transilvani'a, era anume dreptulu datu loru dela D dieu nu dela ómeni, de a se folosi de limb'a loru nationale de câteori voru avea lipsa de ea nu numai in familia, in biserica, in scóla, in adunari, ci si in administratiunea politica si la tribunale etc.

Asia trebuea se fia dupa legea sanctionata si publicata. Dupa patru ani inse, adeca in érn'a anului 1872 br. Josifu Apor presedintele curtiei de apelu (Tabl'a reg. din Transilvani'a) merge la Brasiovu in calitate de comissariu ministeriale cu scopu de a visita tribunalu din locu si judecatoriile singuratece din acelu districtu. Cu acea ocaziune presedintele comissariu afla cá in Brasiovu si tinutu mai tóte agendele judecatorescu se pórtu totu nemtiesce, intocma precum fusese si sub austriaci, inca si mai inainte de aceea. Presedinte la tribunalulu reg. din Brasiovu era pe atunci

Georgie Dück, unu patricianu sasu din locu, barbatu pe càtu de seriosu si moderatu, pe atàta si independente in person'a sa. Dara br. Apor ilu apucà de scurtu si'lu trase la raspundere pentrucà n'a delaturatu limb'a germana cu totulu si n'a introdusu in tóte ramurile justitiei la tribunalu si la judecatoriile singuratece esclusivu numai limb'a magiara, totuodata'i comanda dupa acea mustraré inganfata, cá se cassedie indata limb'a germana. Presedintele Dück isi aparà positiunea cu legea in mana; br. Apor nu vrea se audia. Dück recurge asupra silei la ministrulu justitiei, carele in acea epoca era Stefanu Bitto, cunoscutu cá unulu dintre cei mai buni juris-consulti ai Ungariei.

Ministrulu Bito comunica casulu din Brasiovu si altele de aceeasi natura cu colegii. Se tine consiliu ministeriale, in care se facu incercari nu numai de a cauta si afla modulu aplicarei legii de nationalitati, dara si de a o interpreta pe acésta, de si este prea bine cunoscutu cá interpretarea intiesului ori-carei legi cade numai in dreptulu si competentia potestatiei legislative; asia o patu inse toti acei legislatori carii facu legi in doi peri, cu intiesu cá profetiile popoloru lui Apollo: Ibis redibis nunquam per bella peribis.

Resultatulu aceluor conferentie ministeriale a fostu unu decretu cerculariu alu ministrulu justitiei emanatu sub Nr. 3977 de dato Pest'a 3 Aprile 1872. Ministrulu Bito dupace a trimisu acelu decretu presedintelui G. Dück la Brasiovu si l'a insarcinatu cá se'lu publice spre conformare la totu personalulu judecatorescu subordinatu, apoi ia datu totuodata forma de cerculariu si l'a comunicatu cu tóte celelalte tribunale regesci cá regulamentu de care au se se fina cu respectu la limbile nationalitatiloru din statulu acesta.

Nu amu afluatu, nu scimu, dara nici nu credemu cá vreunu altu ministeriu se fia revocatu vreodata acestu regulamentu, bunu reu cum este; scie inse tóta tiér'a, cá astadi dupa 11 ani aprópe, nu se mai observa nimicu din trensulu ce ar mai potea fi in favórea altei limbi, afara numai de cea magiara. Spre a ne justica acésta asertiune din urma, facemu locu acilea susu citatulu decretu cerculariu nu numai in traductiune libera, ci si in limb'a originala magiara.

Nr. 3977.

Dela ministrulu reg. ungurescu alu justitiei.

Câtra onor. domnu Georgie Dück presedinte alu tribunalulu regescu in Brasiovu.

Din raportulu domnieitale dela 10 Martiu a. c. m'amu convinsu, cá dispositiunea din 4 Martiu a. c. Nr. 144 adressata dtale de câtra presedintele tablei reg. dela M.-Osiorheiu in calitatea sa de comissariu ministeriale, a datu ocaziune cá se fiti de parere, cá si cum la judecatoriile regesci ar trebui se se folosésca esclusivu numai limb'a magiara cá limba oficiósa.

Spre a face se dispara acea parere si pentru aplicarea in manipulatiune a principiului si a dispositiuniloru art. de lege XLIV din 1868 este necessariu, cá eu se precisediu acelea regule care voru trebui se fia observate in folosirea limbiloru la judecatoriile regesci, prin urmare si la tribunalulu din Brasiovu.

Aflu de lipsa inainte de tóte cá se'ti aducu aminte domnule presedinte, cá in Ungari'a mai inainte de crearea articolului 44 din 1868 limb'a oficiala era dupa lege esclusivu numai limb'a magiara; deci legea din urma a voit se curme greutatile ce purcedeau din limb'a oficiala, si asia a indestula dreptele si ecuitabilile pretensiuni ale diverseloru nationalitati, punendule in armonia cu consecentiele care purcedu din unitatea statului. Acestea doué puncte de vedere se vedu respicte curatu in totu coprinsulu acelu articlu de lege si niciodata nu se potu perde de inaintea ochiloru, daca voimu se aplicamu legea in conformitate cu vointia potestatiei legislative; de aici urmédia neaparatu, cá in manipulatiunea tribunaleloru regesci se se manifeste si aplice in fapta acelu principiu supremu stabilitu in introductiunea si in §. 1 alu citatei legi 44 din 1868. Acelu principiu adeca tine, cá limb'a statului este cea magiara in tóte ramurile administratiunei, precum si cá de alta parte trebue se se dea expressiune si se se afle modu de aplicare practica inca si la ulteriórele dispositiuni, pentrucá partile (litigante) se póta comunica in limb'a loru propria cu judecatoriile si

Foisiór'a „Observatoriului“.

Patriotismulu femeiloru romane.

(Disertatiune dedicata soției mele Corneli'a nasc. Papiriu.)

(Urmare si fine.)

Deci totu acelu secsu frumosu, care pórtu gloriósu nume de „femeia romana“, trebue se caute cu stima la barbati virtuosu, si se nu se uite la durerea ce le-o causara cu plecarea loru la lupta in casu de lipsa, ci, imitandu pe stramosiele nóstre, déca nu-i potu insoci, baremi se salute in densii pe martirii labórei, si se caute cu mandria la ranele capatate in lupta.

Adi nu pretindemu dela femeile nóstre, cá se fia asia de barbate, cá romancuti'a ardeléna de odinióra, a carei bravura nu odata a simtitu inimiculu in greutatea bolovanului, si a furcei, purtate si aruncate in capulu lui, si nu poffimu cá ele se se lupte asemenea cu noi. Nu, ci totusi in interessulu patriotismulu asteptamu atàta, cá luandu de imitatiune pe mamele strabone, se nu-si uite patri'a, se nu se rusinedie a purtá numele „romane“ si se nu lapede asia ingraba datinile, moravurile si portulu stramosiescu in interessulu celu strainu, care sugruma si omóra totu ce e nationalu. Si mai pe susu de tóte se nu-si uite de crescerea filoru si ficeiloru loru in spirita curatu romanescu. Ne vine a plange, candu ne aducemu aminte, ori citimu unde-va despre femeile nóstre romane, cum erau ele de de multu. Aveau o talia frumósa si unu portu curatu romanescu. In ánimu loru innocenta domnia simtitu adeveratu si nationalu, in sufletu-le curatu nobilitate, pe faci'a loru frumósa rosiatia virginala, pe buzele rumene surisu nevínovatu, in ochii loru farmecatori focu sacru, ce insufá veneratiune in ori-ce muritoriu, in privirea loru atragatória unu respectu inpunatoriu si obligatoriu pentru totu ce e in favorulu patriei si natiunci, si in sinulu loru curatu romanescu iubire, iubire de patria, pe care

o pretiau mai pe susu de ori-ce tesauru alu lumei visibile. Éta ce raspunde copil'a se mérga de dorulu ei la bataia pentru apararea tierei:

„De nu poti fára de mine
In lume-a trai,
La bataiu eu cu tine
Haide, voiú veni!“

Si éta cum isi eprima si manifestédia adeveratulu ei patriotismu vediendu pe inimicu devastandu-i patri'a sa:

Frunda verde polomida
Plina-i tiér'a de omida.

Mei copii, copii Romani
De-aveti sufletu, de-aveti mani,
Hai cu lelea la plivitu,
La plivitu, la curatitu!
Cine are fiinta grea,
Pue siépte glóntie in ea;
Cine are toporu mare,
Scóta mi-lu la focu de sóre;
Cine are barda mica
Faca-i buz'a suptrica:
Candu s'a repedi prin glóte,
Se deie sarutu de mórte!
Eu n'am fiinta, n'am secure,
Nici am ghióga din padure,
Dar câti dinti eu am in gura
Sunt facuti pe muscatura;
Câte degete la mani,
Sunt totu latiu de pagani!

Adi, durere! nu prea sunt asia fice romane si asia femei marite, cá celea de de multu, cari inse-si ciau se se aprinda de doru si iubire pentru patria si natiune. Adi rarú ai afá asia copile brave, cari amanti-loru ce le ceru sarutarea chiaru in momentulu candu patri'a e in agonie, se le raspunda francu, (cá copil'a cantata de poetulu Alesandri) cá:

Candu tiér'a geme sub apasare,
Mai bine-mi place s'audu sunandu
Unu racnetu asupra de resbunare
Decátu oftare
De amoru blandu!
Versulu iubirii duiosu strabate,
Dar nu-su cuvinte mai infocate
Ca libertate
Si viitoriu.

Adi si portretulu mameiloru inca e mai tristu cá odinióra, (dupa cum observa Anastasia L...), din cauza cá nu-si crescú fii si ficele asia cum le cresceau stramosiele nóstre inspirandu-le amoru curatu nationalu. Mam'a romana (dice V. A. Urechia in o lectura a sa tinuta in Bucuresci la an. 1865) trebue se'si créscu pe ai sei: „pentru unu poporu, pentru o tíera, pentru unu Dumnedieu!“

Si óre femeile romane de astadi nu aru potea fi si ele asia precum au fostu cele din vechime, despre cari cu dulce isi aducu aminte poetii nostri in cantecele loru. Oh! cum se nu! . . . Iubésca si numai sinceru „patri'a“ si „natiunea“, insufletiesca-se pentru totu ce demustra caracteru nationalu, si atunci de siguru voru fi patriote bune si femei adeveratu romane. Imitedie pe Maiestatea Sa Elisabeta Regina Romaniei, care stá langa soçiulu seu cá unu angeru de bunatate, in fruntea tierei sale cá unu angeru custóde, si care in resboiulu din 1877/78 a doveditu si dovedesce si astadi patriotismulu celu mai curatu. Dénsa a luatú asupra 'si sarcin'a placuta de a patroná comitetele infintiate de femeile romane pentru ajutorarea soldatiloru raniti, ba de ne-numerate ori a oferitu acestora de a dreptulu servicii mangaióse asia, încátu ostasiulu ranitu, (petrunsu de atàta bunatate si marinositate a Reginei Sale) esclamá cu iubire:

„. . . Incaodata
„Se mai fiu ranitu asiú vrea,
„Cá se-mi lege gingasiu ran'a

pertractarile se póta fi conduse in limb'a partiloru.

Primulu punctu de vedere este realizatu, daca judecatoriile in relatiunile loru cu gubernulu si cu alte auctoritati publice se voru folosi exclusiv numai de limb'a statului, cum si daca manipulatiiunea interna va fi dusa in limb'a magiara. Acésta regula din urma a fostu introdusa de multu si la iurisdictionile politice si la organele loru conformu §. 5 din art. 44 dela 1868.

Asia dara comunicarea intre auctoritati si manipularia fiindu acelea doue parti ale activitatiei judecatoriiloru, in care trebuie se fia folosita limb'a magiara cá limba a statului conformu §-lui 1 din legea 44 dela 1868: orice alta interpretare care ar permite judecatoriiloru folosirea unei altei limbi decâtu a limbei statului in relatiunile loru cu gubernulu sau cu alte auctoritati, si in manipularia interna, ar face cá primulu si supremulu principiu alu art. 44 din 1868 se devina ilusoriu, se anuleie in praxe la tribunale manifestatiunea corolarului despre unitatea statului; acésta inse nu ar fi aplicarea legii, ci din contra resturnarea din temelii a dispositiuniloru acestei legi organice.

Chiamarea gubernului este se execute legile; in cátu pentru activitatea tribunaleloru, inspectiunea suprema asupra loru cade in competentia ministrului justitiei; deci eu imi tínu de a mea datorintia a privighia, cá art. de lege 44 din 1868 se fia aplicatu de cátra judecatoriile intoema si din ambele puncte de vedere exactu. Asia dara eu dispunu, cá tribunallu din Brasiovu si presedentele aceluia, precum si judecatoriile singuratece aflátorie pe teritoriulu aceluia, in raporturile, representatiunile si recerçarile loru se se folosésca exclusiv numai de limb'a magiara; mai departe dispunu, cá protocoále de intrare si esire, cum si registrele, precum si tóte acelea protocoále, la a caroru portare sunt obligate judecatoriile sau prin lege, sau prin regulamentele (instructiunile) relative la lucrarea loru, se fia portate in limb'a statului; éra esceptiune are locu aci numai in privintia protocolului de siedintie tribunallu, cá acela se póta fi dusu si in una din limbile protocolarie ale iurisdictionei (comitatului), pe alu carui teritoriu se afla tribunallu, prin urmare pe teritoriulu tribunallu dela Brasiovu atátu unguresce cátu si nemtiesce.

La protocoále de pertractare, cum si la protocoále ce se iau de cátra judecatoriile cu partile (litigante), capulu si inchierea se se faca totudeauna in limb'a magiara, éra declaratiunile partiloru sau ale martoriloru, respective ale pricepetoriloru de lucru, se potu trece si in alta limba la protocolu, in sensulu §-lui 8 din art. de lege 44 dela 1868.

Decisiunile si sententiele trebuindu a se da conformu art. de lege 44 din 1868 in un'a din limbile protocolarie adoptate in respectiv'a iurisdictione, pentru simplificarea lucrare, se póte refera (propune, asterne) si caus'a in acea limba, in care va trebui se se dea decisiunea ori sententia.

"O Regina iubítoria,
"Si se uitu la glasu-i dulce
"Tóta suferintia mea!"

Purtarea cea atátu de afabila si iubirea curata cá de mama a Maiestatei Sale Elisabeta facia de raniti voru remaneá tiparite in ániele poporului pentru eternitate. Imitedie dicu femeile nóstre acestu tipu maretiu de patriotismu curatu, si atunci de singuru voru sci pretiului simtiulu de nationalitate, si voru sci se se aprinda de doru si iubire pentru patria. Noi romanii avemu mare lipsa, cá femeile nóstre se devina éraisi patrióte bune, cá-ci ei numai asia vomu putea sustá cu gloria. Dreptu a avutu cine a disu cá „cum sunt femeile asia-i si natiunea,“ cá-ci de câte-ori slabesce ori piere o natiune, prim'a causa e, cá in ficele si femeile aceleia nu au fostu iubire de patria si simtiu de nationalitate. Nu, pentru cá pâna candu ele petrunse de acésta iubire, nu fericescu decâtu numai pe tineri de acelasi sange, de aceasi nationalitate, pâna atunci natiunea (ale careia membre sunt) se inaltia in tóta privintia asia încátu nu se afla nici-o putere pe pamentu, care se o invinga, se o derime, cu atátu mai puțin se o nimicésca. Deci amabile femei ale gintiei mele! nu potu se ve dicu alta, decâtu se ve provocu cu poetulu ce canta:

"Oh mame! cresceti mame, se scie dá vietia
"La fapte glorióse, la fi cu ánimu mari,
"Cá numai in voi mai este o radia de sperantia,
"Lucéferi dulci in nóptea din timpuii seculari!"

Iclodulu - mare, 12 Sept. st. n. 1883.

Joanu M. Petranu.

Dupace inspectiunea asupra cartiloru de mosii (funduri) cade totu in competentia gubernului, trebuie se se póte si acelea in limb'a magiara; dara decisiunea sau estrasulu se póte da in oricare dintre limbile protocolarie ale iurisdictionei, daca va cere partid'a.

Acésta dispositiune a mea avendu se fia observata in viitoriu cá regula, trebuie se se publice in siedintia plenaria a senatului si se fia aplicata nestramutatu incependu din dio'a publicarei, se se trimita indata in copia la judecatoriile reg. din teritoriulu tribunallu reg. dela Brasiovu spre a se conforma ei fára nici-o amanare.

Pest'a, 1872 Aprile 3.

Stefanu Bitto m. p."

La vederea ordonantiei ministeriale comunicate acilea, voru cunosce de siguru toti lectorii de inteligentia superiora si chiaru toti ómenii fára multa sciintia, dara cu judecata intréga si sanetósa, cá asupra aceleia incapé nu numai unu comentariu meduvosu, ci si o critica care trebuie se petrunda afundu in natur'a cestiunei, atátu din punctu de vedere alu legii desu citate, cátu si din alu dreptulu popóraloru la prim'a si cea mai scumpa proprietate a loru, la limba. Din partea nóstra noi curmamu pentru astadata reflexiunile nóstre si lasamu cu placere acésta grija mai virtosu legistiloru si celoru interessati immediatu in cauza, precum sunt de ex. dnii advocati, deregatorii municipali si comunali, cum si toti locuitorii nemagiari siliti a porta processe. Aceia se ne spuna intre altele, daca a mai remasu in praxe vreo urma din partea a dou'a si cea mai macra a acestei ordonantie.

3977 szám.

I. M. E.

A magyar királyi igazságügyminis­tertől.

Folyó évi Mártius 10-én hozzám intézett felterjesztéséből meggyőződtem arról, hogy a marosvásárhelyi kir. tábla elnökének mint minis­teri biztosnak folyó évi Mártius 4-én 144 sz. a. elnök urhoz intézett rendelése azon véleményre adott alkalmat, mintha a kir. bíróságoknál hivatalos nyelv gyanánt kizárólag a magyar nyelv lenne használá­lando.

Ezen véleménynek eloszlátása s az ügykezelésnek az 1868 XLIV t. cz. elve és intézkedései szerinti berendezései szükségessé teszik, hogy kijel­leljem azon szabályokat, melyek a nyelv használata tekintetében a kir. bíróságoknál és így a Brassói törvényszéknél és annak területén létező járásbíró­ságoknál is köve­tezők lesznek.

Szükségesnek tartom elnök urat mindenek előtt emlékeztetni, hogy Magyarorszában az 1868 XLIV t. cz. létre hozatala előtt törvényszerént kizárólag a magyar nyelv lévén a hivatalos nyelv, az utobbi törvény a hivatalos nyelvből származó nehézségeket akarta meg szüntetni, s ekként a különböző nemzetiségek jogos és méltányos igényeit az állam egységéből származó folyamánnyal öss­hangzatosan kielégíteni. E kettős szempontnak, mely félre ismerhetlenül vonul végig az idézett törvény cikken és mely soha sem tévesztethetik el szem elől, ha a törvényt heljesen, s a törvényhozás akaratának megfelelőleg akarjuk alkalmazni, szük­ségszerű folyómánya az, hogy a királyi törvény­székek ügykezelésénél kifejezésre jusson, és gyakorlati alkalmaztatást találjon azon legfőbb elv, mely az idézett 1868 XLIV t. cz. bevezetésé­ben, és I §-ában meg van állapítva, azon elv, ugyanis, hogy az állam nyelve a kormányzat minden ágazatában a magyar, a mint más részről kifejezést és gyakorlati alkalmaztatást kell találni azon további intézkedéseknek is: hogy a felek a bíróságokkal saját nyelvükön érintkezessenek s a tárgyalások a felek nyelvén vezet­tesessenek.

Az első szempont fentartatik az által, ha a bíróságok a kormányval és más hatóságokkal való érintkezésükben kizárólag az állam nyelvét használják, s a belső ügykezelést is magyar nyelven viszik. Ez utobbi szabály rég a törvényhatóságokra és azoknak közegeire nézve is meg volt hagyva az 1868 XLIV t. cz. 5 §-ában.

Az érintkezés és az ügykezelés lévén tehát azon két része a bírósági eljárásnak, melyben a magyar nyelvnek mint az állam nyelvének az 1868 XLIV t. cz. 1-ső szakasza szerént alkalmaztatnia kell: minden oly magyarázat, mely a bíróságoknak a kormányval vagy más hatóságokkal való érintkezésében, és a belső ügyvitelben más mint az állam nyelvének alkalmaztatását engedné meg,

illusoriussá tenné az 1868 XLIV t. cz. első és legfelsőbb elvét, meg semmisítené a gyakorlatban az állam egysége folyamányának az állam bíróságoknál való nyilvánulását, ez pedig nem volna alkalmazása a törvénynek, hanem ellenkezőleg ezen törvény organicus intézkedéseinek sarkából való kiemelése.

A kormány a törvények végrehajtására hivatva lévén, s a bíróságok ügykezelése tekintetében a főfelügyelet az igazságügyminis­tert illetvén, köteleségemnek kell tartanom felügyelni arra: hogy az 1868 XLIV t. cz. a bíróságoknál csorbátlan s mind két szempont tekintetében helyes alkalmazásra jusson, ennél fogva rendelem, hogy a Brassói törvényszék, s annak elnöke, valamint a törvényszék területén lévő járásbíró­ságok a felsőbb bíróságokhoz és hatóságokhoz intézendő jelentéseikben, felterjesztéseikben és megkereséseikben kizárólag a magyar nyelvet használják; rendelem továbbá: hogy az iktató­kiado- és mutatókönyvek, valamint mind azon könyvek, melyek vezetésére a bíróságok a törvény vagy az ügyviteli szabályoknál fogva köteleztetvék, az állam nyelvén vezetessenek; csupán a tanács ülési jegyzőkönyvre nézve lévén azon kivételnek helye, hogy az azon törvényhatóság jegyzőkönyvi nyelvei egyikén, melynek területén a bíróság székel, tehát a brassói törvényszék területén magyarul és németül is vezetethessék.

A tárgyalási jegyzőkönyvek, úgy szintén a bíróságok által a felekkel felveendő jegyzőkönyvek feje és berekesztése mindenkor magyar nyelven szerkesztendő, a fél vagy a tanu, illetőleg a szak­értő nyilatkozata azonban az 1868 XLIV t. cz. 8 §-a értelmében más nyelven is iktatható a jegyző­könyvbe.

A végzések és ítéletek az 1868 XLIV t. cz. szerént az illető törvényhatóság jegyzőkönyvi nyelveinek egyikén lévén kiadandók, a munka egy­szerűsítése tekintetéből az ügy azon nyelven ad­ható elő, a melyen a végzés vagy ítélet kiad­mányozando lesz.

A telekkönyvek tekintetében a felügyelet szintén a kormányt illetvén: ezek magyar nyelven veze­teendő; a végzés vagy kivonat azonban a fél ki­vátatára, ennek a törvényhatóság jegyzőkönyvi nyelveinek bár melyikén is kiadandó.

Ezen rendeletem jövőre nézve irányul szolgál­ván, a törvényszék teljes tanácsában kihirdetendő, s a kihirdetés napjától kezdve változatlanul alkalmazando, egyszersmind pedig másolatban a brassói kir. törvényszék területén létező kir. járásbíró­ságok­nak azonnali alkalmazás végett haladéktalanul meg küldendő.

Pesten 1872 April ho 3-án.

Bittó István.

Éraisi faime bellice.

Daca lumea era interessata in cursulu verei cá se afe câte-ceva din scopurile multorlu caletorii si conveniri ale suveraniloru si ale unor ministrii mari cá Gladstone alu Britaniei, cá Giers alu Russiei, apoi acuma cá amu intratu in tómna, au inceputu se se indese faimele bellice un'a dupa alt'a. Imperatulu Russiei dupa indelung'a petrecere la socii in Dani'a abia plecá înainte cu o septemana in imperiulu seu, éra cumnatu seu regele Georgie alu Greciei vení la Vien'a incognito.

Diariule si anume cele din Bucuresci au inceputu a simti mare neliniste. Cele din St. Petersburg sunt oprite a mai serie ceva relativu la vreo expeditiune noua, ceea ce insémna, cá gubernulu prepara ceva. „Telegrafulu“ din Bucuresci surprinse pe lectorii sei cu urmatóriele trei telegrame caractéristice:

Paris, 9 Octobre. Sub titlulu de: Unu pumnu de intrebari, diariulu „Le Clairon,“ care a devenitu acum principalulu organu alu orleanistiloru, publica urmatórea nota:

„Este adevératu cá generalulu Boulanger este ocupatu de câte-va dile la ministrulu de resbelu cu facerea planuriloru de mobilisare?”

„Este adevératu cá arsenalele dela fruntaria nóstra orientala sunt intiesate cu munitiuni in prevederea unei actiuni resboinice in viitórea primavéra?”

„Este adevératu cá d. Gladstone s'a reintorsu la Londr'a cu unu tratatu cu Russi'a in posunaru si cá s'au facutu gubernului francesu propuneri pentru o aliantia anglo-russo-francesa?”

Paris, 9 Octobre. Din Oran, Algeria, se scriu urmatorele diariului „l'Événement:“ D. Etienne deputatu din Oran, intr'o intrunire de alegatori carora a voitu se le dea séma despre mandatulu seu, a tínutu unu discursu, din care urmatorulu pasagiu a produsu o vie impresiune: „Prussi'a,

strinsa de Russi'a dela nordu, de Franci'a dela vestu, nabusiésce. Ea trebuie se'si faca locu. Nu este departe momentul candu va bate or'a resbunarii." Aceste cuvinte sunt comentate de tóta press'a algeriana. Tóte diarele paru a impartasi vederea diui Etienne. In schimbu press'a ostila deputatului din Oran, ii tagaduesce dreptulu de a tiné unu limbagiu atátu de resboinicu si de indrasnetiu. D. Etienne este unulu din conducetorii gambetistiloru si unu colaboratoru la diariulu „La République française."

Paris, 9 Octobre. Diarele „Le Voltaire" si „l'Anti-Prussien" publica o notitia redactata camu in aceiasi termini, in care se dice cá toti lucratorii si functionarii de ambele secse dela manufactur'a de tutunu Gros-Caillou (Suburbe a Parisului,) au fostu somati se dovedésca calitatea loru de francesi subt amenintiarea cá, la casu contrariu, voru fi indata dati afara. Nu se va face vre-o esceptiune nici in favórea Alsacianiloru-Loreniloru, care n'au optatu inca pentru Franci'a. Acésta mesura va fi aplicata asupra tutoloru manufacturularu statului. „Le Voltaire" observa pe langa acestea, cá este de mirare cá acésta mesura n'a fostu luata mai din nainte.

Ungari'a.

Dela dieta. Cele patru puncte relative la Croati'a, propuse de cátra ministru presiedente Col. Tisza, votate in camer'a deputatiloru, au fostu date in desbatere si in camer'a magnatiloru. Formalitate desiérta, pe cátu timplu acelu corpu legislativu este compusu asia precum ilu scimu, in cátu din vreo 700 membrii abia mergu cáte 70, uneori si numai cáte 30—40. Dara in fine form'a s'a implinitu si s'au aflatu unu singuru magnatu br. Bela Liphay, care s'a certatu cu ministrulu Tisza si a disu: „Gubernulu nostru in locu se'si dea dimissiunea, cere cá si cas'a magnatiloru se'i apróbe procedur'a sa." Éca asia. In fine cas'a lordiloru ungueresci adoptá propunerile.

Óre inse cu atáta este impacata cestiunea Croatiei? Nici pe departe. Croatii nu dau nimicu pe acelea mesuri paliative si nu voru se audia de ele. Intr'aceea deputatii croati atáti cáti apucaseru se mérga la Budapest'a, dupa votulu din 10 au intratu si ei in camer'a deputatiloru, pentru-cá se ia parte la alegerea membriloru delegatiunei, care estimpu se va aduna la Vien'a. In acelasi timplu inse veni fostulu banu comite L. Pejacsevich in „Pester Lloyd" Nr. 282 din 13 Octobre, cá se demintia pe com. Juliu Szapáry ministru de finantie, pentru-cá acesta disese in dieta, cá gubernulu Croatiei, prin urmare banulu in lini'a prima se invoice cá ministrulu unguerescu se puna preste totu in Croati'a table cu inscriptiuni in ambele limbi. Com. Pejacsevich arata cá din tóte cáte a spusu c. Szapáry numai atáta este adeveru, cá in 1880 pe candu abia era banu de doue septemani, venise la elu Dávid directorulu de finantie, cá se'i faca cunoscutu cá are ordinu se puna preste totu in Croati'a embleme cu doue limbi; dara banulu n'au aflatu de cuviintia cá se stea macaru de vorba cu Dávid, ci numai l'a desfatuitu cá nu cumva se puna table cu doue limbi, pâna candu esc. sa nu se va intielege immediatu cu ministrulu de finantie. Dupa aceea banulu scrise indata ministrului croatu la Budapest'a, cá se faca oricum va sci si se induplece pe ministrulu de finantie cá se'si retraga ordinulu datu. Acestea s'au intemplat in 1880. De atunci n'a mai fostu vorba de lucrulu acesta si banulu a creditu cá totulu s'a datu uitarei. Dintru odata in sa in 6 Augustu a. c. adeca dupa 3 $\frac{1}{2}$ ani, tocma in nóptea in care elu, banulu plecase din Agram (la Vien'a), directorulu David a pusu tablele cu doue limbi, apoi pe candu iritatiunea in poporu ajunsese in gradulu supremu, acelasi David a mai datu pe la biurouri inca si sigile nelegali cu inscriptiuni in doue limbi, croata si magiara. In fine c. Pejacsevich adaoga si afirma, cá elu nici despre tablele cu doue limbi puse totu pe furisiu inainte cu 1 $\frac{1}{2}$ anu in Esecu si in alte locuri n'au sciutu nimicu pâna n'au mersu la Vien'a, unde in conferenti'a ministriloru ia spusu insusi ministrulu Szapáry, cá elu a facutu lucrulu acela, si apoi totu in acea conferentia Bedekovics ministrulu Croatiei ia spusu verde, cá cu emblemele in doue limbi a calcatu legea si anume §. 57 alu pactului fundamentale din 1868.

Se prea intielege, cá acea portare cladestina, acea lucrare pe din dosulu banului Pejacsevich a trebuitu se'lu vateme de mórté, prin urmare se se simtia atátu elu cátu si gubernulu croatu intregu cu totu poporulu insultati si totuodata insielati.

„Pester Lloyd" si toti mamelucii se svercolescu cá sierpii la citirea acelei epistole a c. Pejacsevich, incercanduse cá se'i rupa spinii intieptatori.

Intre acestea veni si renumitul barbatu de statu Miskatovics cu alta declaratiune facuta totu in „Pester Lloyd," in care spune curatu, cá tocma pe temeulu pactului din 1868 Croati'a nicidecum nu se considera pe sine numai cá provincia subordinata statului Ungariei, ci cá tíera pe picioru egalu cu alta tíera, cá-ci in acelu pactu nu este nicairi vorba de statu unguerescu nici de „idea a statului unguerescu"; „Croati'a" este asia factoru de statu, cá si „Ungari'a unita cu Transilvani'a"; asia daca esista dupa ide'a Croatiloru si in sensulu pactului, esista numai „statu ungaru-croatu," éra definitiunea acestuia se respica in acela mai de multeori prin cuventele „comuniune de statu," „dieta comuna," „gubernu comunu," care tóte sunt prea bine la loculu loru si ele au intielesulu, cá acestu statu nicidecum nu este numai alu magiariloru, si cá comuniunea cu Ungari'a nu póte insemna, cá si cum Croati'a ar avea se cerisésca numai gratia dela Ungari'a.

Asia simtu si asia vorbescu acei croati, carii pâna acuma trecea de cei mai sinceri amici ai comuniunei cu Ungari'a, nu inse si de amici ai teoriei de subjugare. Cu totulu altu limbagiu tine opoziitiunea representata prin diariulu „Pozor," din care cauza acesta si fu confiscatu sub starea esceptionala de trei ori.

— Ministrulu de finantie a impartesitu camerei deputatiloru pe langa unu lungu raportu proiectulu de budgetu pe a. 1884. Ministrulu scóte veniturile Ungariei la 308.864,180 fl., spesele 329.206,236 fl., asia dara deficit 20.336,050 fl.

Acestu bilantiu inse este compusu cu mare maiestria, din care cauza nu numai diarele din opoziitiune, ci si cele dela Vien'a ilu supunu la critica aspra si arata, ce in realitate va esi unu deficitu preste 42 milióne. Preste acésta ministrulu a mai esitu cu unu altu proiectu de lege, cu care cere dela tíera crescerea impositelor directe pe venituri, din care se crede cá voru intra pâna la 7 milióne fl. v. a. Anume foncier'a pe pamentu si pe case va esi fórté incarcata, asia, cátu in locu de 9 milóne cá pâna acuma, au se ésa din aceleasi contributiuni 16 milióne fl. Mai are inse acestu budgetu inca si alte parti fórté critice, care se voru dilucida in pressa si in dieta.

Intr'aceea diet'a este prorogata pâna la 17 Novembre, adeca pe timplu cátu voru lucra delegatiunile.

— Dela Fiume venira alte sciri neplacute. S'a retrasu adeca nu numai gubernatorulu, ci si dn. Ciotta primariulu urbei, éra poporulu a facutu demonstratiuni cerendu'i cá se remana la postulu seu. Causele acelu turburari inca nu sunt cunoscute exactu si pressei magiare nu'i prea dá man'a cá se se ocupe de ele.

— Caletori'a monarchulu la Segedinu. Dumineca in 14 Oct. pe la 11 óre Mai. Sa imperatulu si regele insocitu la ministrulu presiedente Col. Tisza si de alti doi ajunse dela Gödöllö la Segedinu, unde la gara era asteptatu de cátra numeróse deputatiuni stralucite si miriadele poporului. Acolo primariulu Pálffy ii tinu o cuventare intre lacrimi de bucuria. Mai. Sa ii dete unu respunsu pe care'lu avea descrisu. Dupa conversatiune scurta cu câteva persóne monarchulu chiamá in trasura de a stang'a sa pe ministrulu presiedente C. Tisza si apucandu inainte, fu urmatu de cátra deputatiuni in vreo 200 de trasuri, intre bubuitu de treascuri si strigatele multimei pâna la palatulu destinatu spre locuintia.

Deputatiunile au fostu primite in ordinea introdusa de mai inainte, clerulu rom. catolicu, clerulu romanescu gr.-cat., clerulu serbescu gr.-or., clerulu romanescu gr.-or., apoi reformatii calvini si evangelicii-luter., corpulu oficiariloru, academi'a, crucea rosiia, dupa acestea deputatiunile mai multoru comitate, in fine a Segedinului. Primire fórté oboisória, acuma cá si la alte ocaziuni, mai alesu candu unele discursuri esu lungi de totu. Monarchulu a datu la fiacare deputatiune respunsu separat.

Respunsurile date mitropolitului J. Vancea insocitu de toti trei episcopii sufragani, Pavel, Szabo si V. Mihalyi, si mitropolitului Mironu Romanu insocitu de episcopulu J. Metianu si de ceilalti barbati numiti in „Biserica si Scóla", semena pe deplinu unulu cu altulu, precum si cu cele dela Sibiiu din a. 1876 si sunt unu adeveratu reflexu alu necontenteloru informatiuni primite de cátra ministrii despre portarea, tinut'a poporului romanescu din statulu acesta. Din acésta cauza pe noi nu ne prinde nici-o mirare de coprinsulu acelu prea inalte respunsuri si nici cá ne supara intru nimicu.

Suntemu dedati din mosi de stramosi cu informatiuni de acestea; prin urmare nu amu asteptatu nici astadata mai multu. Din contra ne simtiramu surprinsi in modulu celu mai placutu de scirea din graiulu viu alu Mai. Sale, prin care ni se recunósce dreptulu nu numai de a ne iubi religiunea, dara a si tinea la nationalitatea nóstra, a ni o iubi si cultiva. In cátu pentru patriotismulu poporului romanescu si lealitatea lui spunemu si a mii'a óra, cá nu o schimbamu nici chiaru cu ministrii Maiestatei Sale.

— Sinode si congresse bisericesci. Dintre diversele confessiuni religióse aflatórie pe teritoriulu Ungariei si alu Transilvaniei cátava tinura si mai tinu in tómn'a acésta sinode si congresse anuali, fiacare corformu statuteloru si privilegiului de care se bucura. Deunadi tinura reformatii calvini unu mare congressu in Clusiu, ingrecatu de spiritulu magiaru cuceritoriu.

In 9 Octobre se deschise congressulu bisericescu romano-catolicu transilvanu la episcopi'a din Alba-Julia. Dupa statutele acestuia congressulu se compune din $\frac{1}{3}$ preoti $\frac{2}{3}$ mireni. Au fostu chiamati 204 membrii, numeru mare; au mersu inse numai 133 si anume preotii mai toti, adeca 56 din 68, éra mireni numai 76 din 136; dara si asia indata in prim'a siedintia se lovira in capete unu preotu dr. teol. Jos. Todor si unu mirénu Gabr. Ugron, din cauza cá cela declará pe acesta de ereticu pentru unu discursu alu lui tinutu in dieta. Abia'i molcomira. Sunt chiaru si in cestiuni bisericesci tatariti.

Totu acuma se tinu sinóde si congresse ev.-luterane in Ungari'a.

Grij'a principala a celoru mai multi este aplicarea legeri din estimpu, care le pune mai multe gimnasie in periculu de a fi inchise din lipsa de venituri multu mai mari de cátu au bisericelile si scólele lor, sau cá le voru inchina si darui statului.

Romanii in Secuime.

Secui se numescu in marele principatu alu Transilvaniei acei magiari, cari in partea loru cea mai mare locuescu in masse compacte patru districte ale tiei invecinate cu Moldov'a. Secuii differu de ceilalti magiari ceva puçinu in limba, bunaóra cum differu romanii ardeleni, de cei munteni. Differentia cea mai mare a secuiloru curati de ceilalti magiari si de romanii calviniti apoi magiarisati intre anii 1540 si 1700 o vei afla in note caracteristice fise si morali, cum si in costume asia, cátu pe secuie ilu cunosci cátu de colo de ceea ce este elu. Inca si dupace se civilisédia, elu remane totu secuie. Elu are mai virtosu trei calitati, de care se ferescu chiaru si magiarii curati. Ce e dreptu, cá si aristocrati'a magiara a facutu poporului secuiescu rele multe si mari, adesea l'au tiranitu infricosiatu, in cátu acesta fu silitu a chiama pe cáte unu domnu din Munteni'a in ajutoriu, buna-ora pe Mihaiu si pe Radu intre 1600 si 1612. Mai tardiu au alergatu multi secuie la Vien'a spre a fi aparati, adeca asia precum faceau si romanii.

Intre Secui locuesce si unu numeru órecare de romani curati, cari inse dupa tóte scirile cáte le avemu din acea parte a tiei, se afla in periculu atátu de mare alu desnacionalisarei totale, in cátu deca s'ar intempla la vreo grupa de magiari asia ceva intre romani, magiarii pâna acum ar fi alarmatu pe tóta Europ'a contra romaniloru si iar fi descrisu cá pe tiranii cei mai selbatici.

Correspondentele nostru din Nr. 77 pune pe romanii din districtulu secuiescu Giurgeu (Gyergyó) la 15 mii, adaoga totuodata, cá de romanii din Secuime se vorbesce fórté raru in diarele romanesci, si apoi totu dsa spune cátu se tinea de nesiguru in persón'a sa in acelea câteva óre cátu a petrecutu intre Secui in comun'a Ditro. Asia dara cine se dea informatiune despre starea romaniloru din Secuime? Carturarii romani locuitori intre Secui se temu se nu fia tocati in capu, sau se li se dea focu; altora din afara le este frica se mérga intre ei.

Din conscriptiunile dela 1870 si 1880 n'ai ce alege in punctulu acesta. Scimu cu totii cum s'au planuitu acelea conscriptiuni in totu coprinsulu tiei, éra mai virtosu in districtele si comunele pe unde romanii se afla in minoritati puçinu insemnatórie; cá-ci daca acei romani vorbescu si limb'a magiara, precum se si intempla in adeveru, la momentu se si trecu intre magiari, ceea ce se scie si diu descoperirile trufasie ale deputatiloru secuie cá Orbán, Bartha, Ugron et Compania.

In acésta stare de lucruri ne-a remasu cá se recurgemu la siematismele diecesane, pe

câtu se afla de acelea. Este adeca bine cunoscutu, cã in Transilvani'a locuitorii de religiunea gr.-cat. si cei de religiunea gr.-res. ortodoxa sunt dupa nationalitatea lor romani curati, cu prea puçina esceptiune, care se reduce numai la cãteva familii greco-bulgare din Brasiovu, era mai in laintu in tiãra la o parte din tigani, carii inse dupa confesiune sunt despartiti in patru.

Romanii din Secuime se afla impartiti intre cele doue archidiecece. Acea de Alba-Julii'a (dela Blasiu) are siematismu regulatu, care se publica in editiune noua cam la cãte cinc ani. Archidiecece'sa transilvana de Sibiu nu scimu se aiba siematismu in regula, decãtu numai unu estrasu care se publica in calindariulu archidiececesanu; aci inse ne vomu ajuta cu unele cifre interesante, pe care le aflamu in protocolulu sinodulu archidiecece'si greco-orientale romane din Transilvani'a tinutu la anulu 1883. Sibiu, tipariulu tipografie'si archidiececesane.

In siematismulu gr.-cat. susu citatu editiunea dela 1880 aflamu despre romanii locuitori in Secuime urmatãriele date statistice.

In protopopiatulu Giurgeului (Gyergyo) in 15 parochii si 34 filiale se afla romani 14,968 suflete. In protopopiatulu Odorheiului 8 parochii si 115 filiale 2685 suflete. In protopopiatulu Trei-Scaune 13 parochii 80 filiale 3880 suflete. 21,533 suflete de romani gr.-catolici. Aci inse merita a fi cu tãta luareaminte la excesivulu numeru de asia numite filie, in care numerulu sufletelor variãdã dela 2—3—10 pãna la 25, ici-colea pãna la 38 si numai in unele ajungu dela 25—50 pãna preste 100. De aici se pãte prevedea cã minoritãtã neinsemnate de cãte 2—3—9—10 au se dispara, orice amu face noi, se potu inse conserva celelalte mai mari, de si cu greutate.

In cãtu pentru romanii gr.-orientali din Secuime, cifr'a cea mai respectabilã o credemu a fi in protopopiatulu Trei-Scaune (Háromszék) cu 17,667 suflete in 21 comune. Mai departe nu ne potemu orienta, dupa protopopiate, decãtu presupunemu cã in 3 protopopiatele Cohalm (Rupea), Tãrnãv'a superioare si M.-Osiorheiu, in cari se afla cu totulu 28446 suflete, camu 10 mii din acestia locuiescu in laintulu secuime'si, pe unde sunt totu asia periclitati cã si cei greso-catolici.

Sumandu la unu locu acelea trei cifre si adeca din archidiecece'sa Alba-Julii'a 21,533, din archidiecece'sa gr.-or. Trei-Scaune 17,667, din aceeasi, parti din 3 protopopiate 10,000, sum'a totalã a romanilor din Secuime ar fi 49,200 suflete. Sau s'ar potea luã fãra pecatu in suma rotundã 50 mii de romani locuitori intre secui si in periculu de a se perde!

Ce e dreptu, dupa tãte informatiunile demne de crediementu, cãte amu potutu noi trage din ambele archidiecece, de cãtiva ani incãce s'au luat si se mai iau multe mesuri intielepte spre salvarea aceluor suflete de perire sigura; aceia inse cari astãpta totulu numai dela cleruri, n'au nici-o dreptate. Mai dã romane si tu din mani si din piciorã. Ciangãii se afla in alta tiãra si sufletu de omu nu le face silã cã se'si renege pe tata-seu si pe mama-sã; cu tãte acestea veduramu si vedemu spectacolele si minunile inscenãte de magiari in favãrea lor. In Trei-Scaune vedemu din susu citatulu protocolu sinodalu cu mare placere, cã din 21 de comune, in 14 se afla scãle confessionali cum se cade, in 4 mai puçinu. Acesta e unu progressu. Totu asia vedemu in protop. Giurgeului la vreo 9 parochii docenti in regula, in altele, parochii sunt totuodãta si docenti.

Despre asia numitulu scaunu secuiescu micu, numitu alu Ariesiului, incorporatu in anii din urma la comitatulu Turda, nu mai facemu vorba, cã-cã acolo secuicii sunt preste totu impresurati de romani asia, in cãtu ar fi o adeveratã infamã pe capulu romanilor, dacã s'aru mai teme si pe acolo de magiarisare si corcãre rusinãsa, de prostitutiune nationalã.

Asia stãmu in Secuime.

Din nordulu Transilvaniei pãna la Mehãdi'a in Banatu.

Schitã de caletoria.

(Urmare si fine).

Passaramu statiunile mai de frunte, Cu cerdea Teiusiulu si ajunseramu la Alba-Julii'a, vechia metropoliã romãna, loculu unde sub metropolitulu Atanasiu adunãndu-se multime de cleru romanu a primitu unirea cu Rom'a fiindu indemnati la acãsta de imperatulu Leopoldu, cã in modulu acesta se pãta face parte si bisericãi romane de drepturile de cari se bucurã biseric'a si clerulu romano-catolicu.

Alba-Julii'a are o fortarãtia, inse pentru tempulu presentu nu de mare insemnatate, fiindu dominatã de inalti, cari ar inlesni multu bombardarea ei. Tradiitiunea spune, cã in inchisorea de deasupra porte'si sudostice, pe care stã statu'a lui Carolu VI. ar fi fostu detinutu martirii nãtãne'i romane iobagite, Hori'a, Closca si Crisianu, pãna candu li-sau curmatu viet'i'a intr'unu modu atãtu de barbaru. Dara se ne inecãmu suspinulu in pieptu si se ne in-torcemu privirea dela trecutulu dorerosu spre muntii ce se inaltã in forma conicã spre apusu dela Alba-Julii'a si cari ne aducu a minte, cã inainte de ani 35 libertatea poporulu romanescu isi aflãse erãsi in acei munti asilulu seu aparatoriu sub conducerea mai multoru barbati si ómeni juni, carii n'au lasatu de rusine versulu poetulu, carele cãntã:

„In munti e libertatea si aborii cei rei

Din vali nu potu strabate prin aeru susu la ei.“

Dara se nu ne intrebãmu ce a fostu resplãtã eroiloru si a poporulu, carele cu atãta bravura s'au luptatu pentru tronul, cã-cã atunci nu ne amu potã ineca durerea in sinu.

Dela Alba-Julii'a calea feratã fuge alaturea cu Muresiulu pe o vale, carea din ce in ce se totu strimãtia, radicãndu-se din trena campii cultivate, dëluri acoperite cu paduri, era fundulu mai departatu alu tabloulu ilu formãdã muntii, cari se inaltã superbi peste platouri si paduri. Tabloulu devine mai romanticu cu cãtu se apropia cineva mai tare de Dev'a. Acãsta are o situatiune pitorescã. Din partea ei vestica se radica cã unu gigãnticu turnu de vigilia unu munte conicu, pe alu carui pissu se vedu ruinele unu vechiu castelu. Dev'a este unu opidu locuitu de Romani si Magiari. Pe cãtu sunt magiarii de aici de fanatici pentru nationalitatea lor, pe atãta sunt Romanii romani buni si zelanti pentru apãrãrea nationalã.

Dela Dev'a incãlo regiunea este de o frumsetia rapitoria, pe la Muresiu-Ilie, Zãmu, indatã din vale se radica paduri acoperite cu carpenisii si stejeriste. La Soborsinu comitatulu Aradulu calea feratã trece pe pamentulu Ungariei. Dela Soborsinu faciã calea cãtra Lugosiu cu malle posta. Drumulu este fãrte bunu si duce totu printre paduri. Locu mai insemnatu in calea acãsta intre Soborsinu si Lugosiu este Fãgetulu.

La intrãrea in Lugosiu de cãtra Fãgetu o strada largã si saditã pe margini cu plopi sulegeti face o impresiune placutã asupra caletoriulu. Lugosiu situatu pe riuulu Timisiu este impartitu de acestu riu in Lugosiu romanescu si nemtiescu. Are la 15,000 locuitori, dintre cari vr'o 7000 sunt romani. O frumãsa bisericã rom. gr.-cat. se afla in mediulocu pietei romanesci. Lugosiu este orasiu comercialu, inse durere si aici comerciulu este in mana jidãna. Comerciantii romani sunt numai duoi cu prãvalii (bolte).

Nu potu laudã in destulu chorulu romanescu din Lugosiu, in care facu parte si cãteva frumose damicele. Avui fericirea a le audi melodiosulu viersu la Te-Deumulu tinutu pentru fericitã nascere a principesei de corona Stefãni'a. Salute loru!

Totu acolo asistã la o serbare magiara in casin'a magiara. Unu invetiatoru dela scãl'a normalã si organistu la biseric'a romano-catolicã a fostu decoratu din partea ministrulu de culte pentru servitiulu de 40 ani cã invetiatoriu. Si cu ce solemnitãte a fostu impreunatu acestu actu. Ei bine, cãti invetiatori si professori romani au trecut preste anulu alu 40 de servitiu, fãra cã se-i trãca cui-va prin cugetu, cã si aceia ar meritã decoratiune!?

Dupa petrecere de cãteva zile in Lugosiu plecaiu cãtra Mehãdi'a cu trenulu acceleratu. Departarea este considerabilã, cã-cã calea durãza 4 óre printr'o regiune, carea cu cãtu se apropia de Mehãdi'a, devine totu mai romanticã.

Statiunea „baile lui Hercule“ este unu opu architectonicu de celu mai bunu gustu. Dela gar'a „baile lui Hercule“ pãna la propriele bai mai este o fuga bunicicã cu trasur'a. Pe o vale strimãtã, din care deodatã se radica cã nisce pareti stanci acoperite la pãle cu padure dẽsa de fãgi, era cãtra verulu ce se vede in mare parte plesingu cu pini si brãdi rari, se afla multu cercetatele bai ale lui Hercule.

Cãndu privesce cineva stãncile albe invescute cu asia arbori mari, trebe se afirme cu poetulu si filosofulu germanu Herder, cumcã plantele sunt o specie de organizatiune mai inaltã, decãtu tãte celelalte fapturi ale pamentulu si cumcã suprafaçiã pamentulu a fostu cu multu mai ãntãiu pentru ele, decãtu pentru animale si pentru omu.

Pretutindene ele se imbuldiescu inainteã acestora si chiaru pe stanci, cari nu potu fi locuite de ócreare vietate, ele isi acãtia radecinele si vegetãdia.

Ap'a mineralã contine putiãsa, careã ese in forma de gãzu din gauri profunde si oxidãdia ap'a ce o intelnesce in calea s'a. Sunt mai multe izvore de diteritã potere si cu efectu mai cu sãma contra reumatismulu.

Hotele sunt multe si fãrte frumãse, mai tãte in stilulu renascerei. Voiu amenti pe „Franz-Josefshof“ „Franzshof“ „Ferdinandshof“ „Theresienhof“ si altele, cari sunt proprietatea statulu, afara de acelea cãteva frumãse vile posedate anteprenorulu generalu Carolu Tãtarci, care se dice cã ar fi romanu de nascere, era acuma germanisatã *).

Unu coridoru conduce prin tãte localurile pãna la salonulu de cura. Acesta cu devis'a sa „Saluti et Laetitiãe“ este unu capu de opera si se afla situatu intr'unu parcu cu fantani saritorie.

Pentru distractiune sunt promenade in tãte partile, un'a pe langã riuletulu de munte „Cerna“, care curge cu mare rapediune peste stanci gramadite in cale-i, incãtu in multe locuri facu cascade. Apoi sunt carari pentru suire la diferite puncte cu prospectu pitorescu.

Este bibliotecã, sunt jornale si ceeã-ce intrece pe tãte, este o bandã de bruneti dela Segedinu, cari sciã electrisã animele magiare si germane, era piese romanesci nu se jãca.

Loculu unde se afla baile erculane, este forte frumosu pentru selbãteci'a naturei ce se manifesta in acele stanci sfarmate si grunãturãse, tiãcluiete si cu pesceri profunde, cari decãte ori le contemplãdiu me punu in uimire si me implu de floru inspirãndu mi idea genesã lor.

Baile lui Hercule la 28 Septembrie 1883.

J. S o n e a.

Bibliografia.

— Noulu calindariu de casa pe anulu visectu 1884. Anulu IV. Pretiulu 30 cr. v. a. in Romani'a 75 bani. Brasiovu, tipografi'a Alexi 1883. Librãri'a si magazinulu de musica Nicolãe J. Ciurcu Brasiovu 2 stradã teatrulu 2. Se recomandã cu assortimentulu de carti didactice, uvraje de literaturã in limb'a romãna, germanã, maghiarã si francesã, requisite de scrisu si de desemnu, hartie de cancelarie de scrisu etc. furnituri de birou. Comãnde date librãriei se voru efectua promptu si cu pretiurile cele mai moderate.

— Legendãru sau carte de cetire pentru scãlele populare de Vasilie Petri. Partea I-a pentru alu 3-le si alu 4-le anu de scãla. Pretiulu unu esemplariu legatu 40 cruceri. — Editura autorulu. Tipariulu tipografie'si Alexi in Brasiovu 1883.

Multãmãta publicã.

Subscrisul prin acãsta mi esprimu cea mai mare multãmãta si recunoscintã onoratei si maritimãsei tenerime studiãse a institutulu teologicu-pedagogicu din Sibiu, careã a binevoitu a me ajutorã in starea mea misera colectãndu-mi din marimosulu ei sinu o suma de 9 fl. 46 cr.

Joanu P. Brinda,
stud. gimnasialu.

Post'a Redactiunei.

Dev'a. In Nr. viit. va apãrea nesmintitu.

Pretiurile cerealeloru

si altoru obiecte de trãiu au fostu la

16 Octobree st. n. in Sibiu:

Grãnu, dupã cualitatã	1 hectolitru	fl. 8 20—9.—
Grãnu, amestecat	1	„ 6 80—7 80
Secãra	1	„ 4 80—5 20
Pãpsioiu	1	„ 5 60—6 —
Ordin	1	„ 5 60—6 30
Ovesu	1	„ 3 ——3 40
Cartofi	1	„ 1 80—2 20
Mazãre	1	„ 8 —10 —
Linte	1	„ 10. 12.—
Fãsole	1	„ 5 ——6 —
Lãrdu (slãnina)	50 Kilogram.	„ 74 —76.—
Untura (unsãre topitã)	50	„ 70—72
Carne de vita	1	„ 42—44
Oua cãte 10		„ 20—25

Avisu! Cu incepere dela 1 Septembrie a. c. redactiunea acestui diariu s'a mutatu in stradã Urezulu (Reispergasse) Nr. 25 etagiulu primu.

*) Familie de negutiatoriu romanu dela Orascia.
Red. „Obs.“

Editoru si redactoru responsabil: **G. Baritiu.**
Tipariulu lui **W. Kraft.**